

I.

***Zpráva
o základních tendencích
příjmové a výdajové situace
domácností ČR v 1. – 3. čtvrtletí 2014***

(textová část)

Obsah

strana

Hlavní poznatky z analýzy	1
1. Příjmy domácností	5
1. 1 Základní charakteristika	5
1. 2 Mzdy.....	7
1. 3 Sociální příjmy.....	13
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady	18
3. Peněžní výdaje, půjčky a úspory domácností	19

Hlavní poznatky z analýzy

Ekonomika České republiky navázala ve třetím čtvrtletí na předchozí vývoj a **pokračovala tak ve stabilním růstu. Kladně se** na této dynamice vývoje národního hospodářství **podílely zejména rostoucí investice a výdaje na konečnou spotřebu.** Tempo meziročního růstu HDP v ČR bylo vyšší, než průměr v Evropské unii.

Hrubý domácí produkt se ve třetím čtvrtletí **meziročně zvýšil** ve stálých cenách **o 2,4 %** a dosáhl tak mírně nižšího růstu než ve druhém (+2,5 %) a prvním čtvrtletí (+2,9 %). **Ve srovnání s 2. čtvrtletím 2014 došlo k růstu HDP o 0,4 %.** Významně se na růstu ekonomiky projeví zvýšené investice na tvorbu fixního kapitálu a také investice do zásob. Dalším prorůstovým faktorem byly **výdaje na konečnou spotřebu, které se v sektoru domácností zvýšily reálně o 1,5 %**, důvodem bylo také pokračující oživení trhu práce.

Rozbor příjmů a výdajů domácností přinesl v 1. – 3. čtvrtletí 2014 zejména **tyto hlavní poznatky:**

- úhrnný **disponibilní důchod** sektoru **domácností** (na makroúrovni statistiky národních účtů) **vzrostl** nominálně **o 2,4 % na 1 641,0 mld. Kč, tj. reálně o 2,1 %**, s výjimkou reálných důchodů z vlastnictví a smíšeného důchodu **se obnovil vzestup kupní síly všech dalších součástí běžných příjmů sektoru domácností**, a to vč. náhrad zaměstnancům (zejména mezd a platů) a sociálních dávek,
- **obdobný byl vývoj** nominálních čistých **příjmů na úrovni** konkrétních typů **domácností** (na bázi statistiky rodinných účtů) – meziroční index 102,8 %, přičemž **nadprůměrnou dynamiku vykázaly pouze zaměstnanecké domácnosti s dětmi a domácnosti osob samostatně výdělečně činných,**

zejména vlivem navýšení pracovních příjmů (obecně silně zapůsobil rovněž vliv nízké základny ledna až září 2013, kdy příjmy klesaly); nepříznivou skutečností bylo, že relativně **nejhorší vývoj nominálních i reálných příjmů zaznamenala sociálně ohrožená skupina domácností důchodců** (pokles), jejichž **nominální příjmy** ovlivnila dříve uplatněná **restrikce valorizací důchodů**,

- **největším zdrojem peněžních příjmů domácností byly mzdy; průměrná nominální měsíční mzda v národním hospodářství** (na přepočtené počty zaměstnanců) dosáhla **25 179 Kč** a její **meziroční dynamika růstu představovala 2,5 %**; po zohlednění nárůstu cenové inflace **došlo ke zvýšení reálné úrovně průměrné mzdy o 2,2 %**, což je (po jejím propadu v předchozích dvou letech) nejvyšší nárůst od roku 2007 (ve srovnatelném období),
- **příjmy domácností sociálního charakteru mírně vzrostly** (meziroční index 101,3 %), **pokles** byl zaznamenán **u podpor v nezaměstnanosti a dávek pro osoby se zdravotním postižením**, příjmy občanů **z ostatních dávek sociálního pojištění se zvýšily**,
- **průměrná výše** (samostatně vypláceného) **starobního důchodu byla meziročně vyšší o 0,9 %** (nárůst na **11 058 Kč**), jeho reálná hodnota se zvýšila o 1,0 % (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců 99,9 %),
- při poklesu počtu evidovaných nezaměstnaných s nárokem na podporu se **průměrná výše podpory v nezaměstnanosti** meziročně snížila o 5,5 % na **5 919 Kč** měsíčně,
- **zvýšil se objem prostředků vyplacených na dávky pomoci v hmotné nouzi** (o 10,0 %),
- **hlavní příčinou** jen mírného meziročního **nárůstu spotřebitelských cen** (cenové inflace) v porovnání 1. – 3. čtvrtletí let 2014 a 2013 **o 0,3 %** byl velice **příznivý vývoj cen bydlení** (především pokles cen elektřiny o více než 10 %), **potravin, zdravotní péče, dopravy, telekomunikací a bytového vybavení**,

ve směru růstu cenové inflace působil vzestup cen tabákových výrobků (vyšší spotřební daně), odívání a obuvi (akcelerace tržních cen vzhledem k postupně rostoucí poptávce) a finančních plateb, vč. pojistného,

- postupně rostoucí **poptávka** po zboží a službách **se projevila v mírném růstu výdajů** domácností na individuální spotřebu sektoru domácností (makroúroveň) i v domácnostech na mikroúrovni; **příčinou byl již zřetelný růst nominálních příjmů** (mezd) a **příznivější vývoj nezaměstnanosti** vyvolávající zvýšenou poptávku po zboží a službách; pozitivně lze z pohledu domácností hodnotit skutečnost, že se v průběhu ledna – září **postupně snižoval předstih tempa růstu příjmů před výdaji** domácností,

- **přírůstek** bankovních **půjček se oproti minulému roku zvýšil** (+54,3 mld. Kč) a jejich stav k 30. září 2014 činil **1 214,9 mld. Kč**; půjčky na spotřebu mírně vzrostly, rozhodující díl přírůstku však nadále tvořily **úvěry na bydlení**, které meziročně **vzrostly o 49,6 mld. Kč** (především vlivem růstu hypoték při nižších úrokových sazbách),

- celkový **objem** bankovních **úspor** činil podle dostupných údajů ČNB ke konci září 2014 **1 874,5 mld. Kč**; domácnosti posílily zejména netermínovaná depozita při dalším propadu termínovaných vkladů.

x

x

x

Zpráva přináší v dalších částech základní charakteristiku a hodnocení souvislostí, které v lednu – září 2014 ovlivňovaly vývoj příjmů a výdajů domácností v České republice. Jejím hlavním cílem je vyjádřit především rozhodující tendence ve vývoji základních (dostupných) ukazatelů životní úrovně českých domácností.

Je třeba upozornit na skutečnost, že statistika rodinných účtů (použitá v analýze) je především výdajovou statistikou, údaje za příjmy jsou rodinnými účty sledovány jen doplňkově – přesto jsou (vzhledem k absenci jiných aktuálních údajů) jediným zdrojem dat pro základní (obecnější) hodnocení v konkrétním období. Výsledky statistiky rodinných účtů jsou rovněž významné pro kvalifikované odhady dopadů různých vládních opatření (daně, regulace cen, restrikce příjmů apod.) na sociální politiku státu, což platí i pro statistiku spotřebitelských cen.

Podrobnější zhodnocení vývoje bude předmětem analýzy těchto atributů za celý rok 2014, která bude předložena vládě koncem dubna letošního roku.

Při zpracování materiálu byla použita zejména data a analýzy: MPSV, ČSÚ, MF, ČNB, ČSSZ, TREXIMA a odborného a periodického tisku.

Zpráva obsahuje data platná k 16. lednu 2015.

1. Příjmy domácností

1. 1 Základní charakteristika

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) **dosáhly** celkové **výše 2 073,6 mld. Kč**. Meziročně tak **vzrostly nominálně o 2,8 %** (+55,5 mld. Kč) **a reálně o 2,5 %** (při růstu hrubého domácího produktu ve stálých cenách o 2,4 %). Strukturu běžných příjmů ukazuje graf č. 1 v příloze.

Na reálném růstu úhrnného objemu **běžných příjmů se** přibližně 65 % **podílely náhrady zaměstnancům** (růst o 3,1 %) a přibližně jednou šestinou, resp. jednou pětinou **sociální dávky** (+2,3 %) a **ostatní běžné transfery** – jedná se o náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod. – reálný vzestup o 11,2 %. Naopak **poklesla kupní síla** (objemu) **důchodů z vlastnictví** (-9,7 %) a **smíšeného důchodu** (zahrnující zejména příjmy z podnikatelských aktivit) – pokles o 0,4 %.

Po odpočtu běžných výdajů (především daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností **úhrnný disponibilní důchod** v částce **1 641,0 mld. Kč**, což bylo **nominálně o 2,4 % a reálně o 2,1 % více** než ve srovnatelném období roku 2013.

Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu (v běžných cenách) meziročně **poklesla** o 1,3 p. b. na **51,4 %**.

Podrobnější číselné údaje o vývoji ukazatelů v sektoru domácností jsou součástí tabulky č. 1 v příloze.

Orientační **data o vývoji peněžních příjmů domácností na mikroúrovni** (zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů) **prokázala** – v konfrontaci se stejným obdobím roku 2013 i s předcházejícím vývojem v roce 2014 – jejich **akceleraci**, což se příznivě (společně s nízkou inflací) projevilo **v relativně zřetelnějším nárůstu kupní síly domácností**.

Z analýzy vývoje peněžních příjmů domácností vyplynulo, že:

- **měsíční** nominální čistý peněžní **příjem na jednoho člena domácnosti** zpravodajského souboru činil **12 776 Kč**, při zohlednění meziroční cenové inflace se **kupní síla** tohoto příjmu **zvýšila** o 2,5 %,
- nominálního **přírůstku** čistých peněžních **příjmů dosáhly** všechny vykazované **ekonomicky aktivní typy domácnosti** (v rozmezí 0,3 až 6,1 %), a to zejména navýšením pracovních příjmů; **snížení kupní síly příjmů domácností důchodců** (bez ekonomicky aktivních členů) **zapříčinil** – vedle malé dynamiky důchodů – také **propad** jejich tzv. **ostatních příjmů** (odraz vysoké základny příjmů z prodeje nemovitostí z roku 2013) – podrobnější údaje zahrnuje tabulka č. 2 v příloze,
- v meziročním srovnání v podstatě **nenastaly větší pohyby ve struktuře** celkových čistých **příjmů** domácností; jejich **rozhodující část představovaly** u ekonomicky aktivních osob **pracovní příjmy**, v domácnostech (nepracujících) důchodců to byly sociální příjmy (důchody),
- **čistý** měsíční nominální **příjem, s nímž disponovala průměrná domácnost** zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů, činil **28 442 Kč** – což bylo **nominálně o 401 Kč více než před rokem**, vzhledem ke slabé inflaci byl reálný přírůstek jen o málo nižší.

V dalších částech zprávy jsou popsány nejdůležitější poznatky z hodnocení vývoje dvou nejvýznamnějších kategorií příjmů domácností, tj. mezd a příjmů sociálního charakteru.

1.2 Mzdy

Rozhodující část peněžních **příjmů domácností** tvořily **mzdy**. Celkový **objem mzdových prostředků** (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaný všem zaměstnancům k výplatě za celé národní hospodářství dosáhl za 1. – 3. čtvrtletí loňského roku **848,1 mld. Kč** a byl tak nominálně **o 3,0 % vyšší** než ve stejném období roku 2013.

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda na přepočtené počty zaměstnanců **v národním hospodářství dosáhla** v 1. – 3. čtvrtletí letošního roku **25 179 Kč**, což představovalo **meziroční nominální nárůst o 2,5 %**, tj. o 608 Kč. Spotřebitelské ceny se v porovnání se stejným obdobím předchozího roku zvýšily o 0,3 %, **průměrná reálná mzda** tedy vzhledem k přetrvávající nízké míře cenové inflace **vzrostla o 2,2 %** (v 1. - 3. čtvrtletí 2013 se zvýšila nominálně o 0,7 %, reálně poklesla o 0,8 %). Mírný nárůst průměrné mzdy potvrdil příznivé zprávy zaznamenané na trhu práce.

Tempo růstu průměrné mzdy bylo v podnikatelské a nepodnikatelské sféře odlišné. Zatímco nárůst **průměrné mzdy v podnikatelské sféře** byl ještě o 0,1 p. b. vyšší než u průměrné mzdy v národním hospodářství, tzn. že průměrná mzda se zvýšila nominálně o 2,6 %, resp. reálně o 2,3 % a **dosáhla úrovně 25 234 Kč**, zvýšení **průměrného platu v nepodnikatelské sféře** bylo o 0,6 p. b. nižší než v národním hospodářství a jeho úroveň **činila 24 935 Kč** (nominální nárůst o 1,9 %, reálný o 1,6 %) – viz tabulku č. 3 v příloze. Průměrná mzda v podnikatelské sféře svojí úrovní převýšila průměrný plat ve veřejných službách a správě o 299 Kč. Relace této průměrné mzdy k průměrnému platu činila ve sledovaném období 101,2 % (ve stejném období předchozího roku 100,5 %).

V samotném 3. čtvrtletí činila průměrná hrubá měsíční nominální mzda v národním hospodářství 25 219 Kč a byla **o 1,8 % vyšší** (reálně o 1,2 %) než ve stejném období předchozího roku. Součástí pravidelně publikovaných dat Českého statistického úřadu o průměrných mzdách byl i medián. **Medián mezd** (prostřední hodnota mzdového rozdělení) **dosáhl** ve 3. čtvrtletí minulého roku

úrovně 21 521 Kč. Proti stejnému období předchozího roku vzrostl nominálně o 1,5 % a reálně o 0,9 %. Vzhledem ke zvětšujícím se rozdílům ve výdělcích zaměstnanců, které podstatně více ovlivňují úroveň průměrné mzdy, **byl medián mezd** ve sledovaném období **nižší o 3 698 Kč než průměrná mzda.** Medián mezd žen činil 19 215 Kč, medián mezd mužů byl o 4 277 Kč vyšší a dosáhl úrovně 23 492 Kč.

Informační systém o průměrném výdělku (ISPV) MPSV, který na základě výběrového šetření doplňuje mzdové statistiky ČSÚ, poskytuje řadu detailnějších statistik o mzdách (platech) zaměstnanců. Podle jeho výstupů za 3. čtvrtletí 2014 činil medián hrubé měsíční mzdy ve mzdové sféře 21 867 Kč a v platové sféře 24 516 Kč. Největší rozdíl mezi průměrnou mzdou a mediánem byl zaznamenán v odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“ - 10 952 Kč, což svědčí o výrazných rozdílech ve mzdách jednotlivých zaměstnanců tohoto odvětví. Opačná situace, tedy velmi malá diference platů, byla pozorována u odvětví „vzdělávání“ platové sféry, ve které byl medián platu o 651 Kč vyšší než průměrný plat a činil 24 015 Kč.

Výše průměrné měsíční mzdy zaměstnanců pracujících v malých firmách (právnícké a fyzické osoby s méně než 20 zaměstnanci) **podnikatelské sféry** v 1. – 3. čtvrtletí loňského roku **činila 18 154 Kč, tj. 72,1 % celospolečenského výdělkového průměru;** v porovnání se stejným obdobím roku 2013 došlo v důsledku vyšší dynamiky mezd v malých firmách ke zvýšení tohoto podílu (o 0,5 p. b.) – viz tabulku č. 4 v příloze.

Vývoj mezd v období leden – září charakterizovaly zejména následující skutečnosti:

- významnější **zvýšení průměrné nominální mzdy** jak za celé národní **hospodářství**, tak zejména **v podnikatelské sféře**,
- mírnější růst průměrného nominálního platu v nepodnikatelské sféře,
- **nárůst kupní síly výdělků**, jak **v podnikatelské sféře**, tak i **v nepodnikatelské sféře**,
- **růst mezd i produktivity práce**,
- mírné **zvýšení** (na makroúrovni) **meziodvětvové diference** a naopak **snížení územní diference mezd zaměstnanců.**

Po poklesu průměrné reálné hodnoty mezd v 1. – 3. čtvrtletí 2012 a 2013 (o 1,2 %, resp. 0,8 %) **došlo** ve stejném období loňského roku **k jejímu nárůstu** (o 2,2 %), který byl nejvyšší od roku 2007. Na posílení koupěschopné poptávky působila zejména nízká dynamika spotřebitelských cen (podrobněji viz část 2 materiálu). **Zvýšení průměrné reálné mzdy** v 1. – 3. čtvrtletí bylo zaznamenáno **v 18 z 19 sledovaných odvětvových agregací CZ-NACE a v regionálním členění ve všech 14 krajích** (viz dále).

Přírůstek kupní síly výdělků byl v hodnoceném období nepatrně **vyšší než vykázaná produktivita práce**. Dynamika úhrnné **produktivity práce** (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) **vzrostla** ve sledovaném období meziročně **o 2,1 %** a zaostala o 0,1 p. b. za dynamikou průměrné reálné mzdy – podrobný vývoj za jednotlivá čtvrtletí viz graf č. 2 v příloze.

Relace produktivity práce a mezd se promítla do vývoje jednotkových mzdových nákladů, které v meziročním pohledu za leden – září **nominálně vzrostly o 0,3 % a reálně o 0,1 %**. Přesto **vývoj mezd nepředstavoval zásadní riziko z pohledu udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce**.

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě **vzrostla** oproti 1. – 3. čtvrtletí 2013 **o 2,7 %**; **mzdová náročnost HDP** (relace objemu mzdových prostředků k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) **se** ve stejném porovnání **snížila** o 0,6 p. b. **na 26,5 %**.

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili insolventní zaměstnavatelé v režimu konkurzního řízení, jim byla vyplacena Úřadem práce ČR **na základě zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem bylo takto **k 30. 9. 2014 poskytnuto 312,2 mil. Kč** (o 47,7 mil. Kč více než v 1. - 3. čtvrtletí 2013), z toho nejvíce v hl. m. Praze (60,5 mil. Kč), v Jihomoravském kraji (49,0 mil. Kč) a Středočeském kraji (45,1 mil. Kč).

Na **meziroční nominální zvýšení celkového průměrného platu v nepodnikatelské sféře mělo výrazný vliv odvětví „veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení“**, kde byl zaznamenán nárůst o 3,1 %. V odvětví **„zdravotní a sociální péče“** vzrostl celkově průměrný plat o 1,5 %, zároveň si zaměstnanci státem a obcemi zřizovaných zařízení sociální péče ve sledovaném období výdělkově polepšili více než zaměstnanci v obdobných zařízeních v oblasti zdravotní péče. Nejnižšího zvýšení průměrného platu o 0,7 % bylo dosaženo v odvětví **„vzdělávání“**, jeho rozložení však v rámci odvětví nebylo rovnoměrné. Zatímco ve státem zřizovaných školských zařízení průměrný plat vzrostl o 2,4 %, ve školách a školských zařízeních, jejichž zřizovatelem je kraj nebo obec, v podstatě stagnoval, což vedlo k reálnému poklesu **kupní síly průměrného výdělku** oproti 1. - 3. čtvrtletí 2013 – podrobně viz tabulku č. 5 v příloze.

Na nárůst průměrné mzdy **v podnikatelské sféře** působily v 1. – 3. čtvrtletí 2014 především **tyto základní faktory**:

- vliv nízké srovnávací základny části hodnoceného období (1. čtvrtletí) v důsledku vyplacení mimořádných odměn již koncem roku 2012 (v důsledku přijatých legislativních změn v oblasti daní a odvodů s účinností od 1. 1. 2013),
- oživení a příznivý vývoj ekonomiky, zejména průmyslu (nárůst zakázek, apod.).

Dále však ještě přetrvával (i přes zaznamenaný meziroční pokles o 0,3 p. b.) poměrně relativně vysoký podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu (7,3 % k 30. září 2014) **a s tím související přebytek nabídky zaměstnanců řady profesí** na trhu práce.

Přitom ze statistik o **průměrném evidenčním počtu zaměstnanců** na přepočtené počty (dle Podnikové statistiky o mzdách a zaměstnancích, jedná se o druhý nejvýznamnější zdroj dat, který se však liší od Výběrových šetření pracovních sil) je patrný pokračující meziroční nárůst zaměstnanců (o 17,9 tis.). Přírůstek zaměstnanců byl zaznamenán v obou sférách národního hospodářství. V podnikatelské sféře se zvýšil počet zaměstnanců o 8,7 tis. a v nepodnikatelské sféře o 9,2 tis. V detailnějším odvětvovém členění byly zaznamenány rozdílné trendy ve vývoji zaměstnanců. Největší a nejvýznamnější nárůst zaměstnanců byl vykázan ve zpracovatelském

průmyslu (o 14,9 tis., tj. o 1,4 %), dále pak v odvětví „administrativní a podpůrné činnosti“ (o 7,3 tis.) a odvětví „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (o 4,3 tis.). Největší pokles zaměstnanosti byl zaznamenán v odvětví „stavebnictví“ (o 11,1 tis., tj. o 5,1 %), dále pak v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“ (o 3,9 tis.) a „těžba a dobývání“ (o 2,0 tis.).

Z hlediska odvětvového členění (podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE – viz tabulku č. 6 v příloze) **dosáhla v 1. – 3. čtvrtletí 2014 nejvyšší nominální průměrné mzdy** tradičně **odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“** (48 756 Kč), **odvětví „informační a komunikační činnosti“** (47 091 Kč) a **odvětví „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“** (40 566 Kč). Celorepublikový průměr (25 179 Kč) byl překročen rovněž v odvětvích „profesní, vědecké a technické činnosti“ (31 698 Kč), „těžba a dobývání“ (30 161 Kč) a „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (26 992 Kč). **Nejnižší průměrná mzda byla v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“** (13 926 Kč), **„administrativní a podpůrné činnosti“** (16 651 Kč) a **„ostatní činnosti“** (19 691 Kč).

Ve všech odvětvích národního hospodářství byl ve sledovaném období vykázán nominální nárůst průměrné mzdy. Dynamika vývoje mezd se v jednotlivých odvětvích pohybovala v intervalu od 0,2 do 4,5 %. Největší nárůst byl zaznamenán v odvětvích **„peněžnictví a pojišťovnictví“** (o 4,5 %), **„informační a komunikační činnosti“** (o 3,3 %), **„zpracovatelský průmysl“** (o 3,2 %) a **„veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“** (o 3,1 %). Naopak nejnižší nominální nárůst průměrných mezd byl v odvětví **„administrativní a podpůrné činnosti“** (o 0,2 %), **„vzdělávání“** a **„ostatní činnosti“** (obě o 0,7 %). **Ve všech odvětvích došlo k posílení kupní síly průměrné mzdy s výjimkou odvětví „administrativní a podpůrné činnosti“,** kde došlo k reálnému poklesu o 0,1 %.

Meziodvětvová mzdová diferenciace proti stejnému období předchozího roku **vzrostla**; variační koeficient průměrných mezd (podle секcí CZ-NACE) se zvýšil o 0,7 p. b. na 34,6 %.

Výše průměrné nominální mzdy se výrazně lišila i podle velikosti zpravodajské jednotky, tj. čím větší byl počet zaměstnanců, tím vyšší byla průměrná mzda. V malých podnicích do 19 zaměstnanců (velikostní kategorii s druhým nejvyšším počtem zaměstnanců – cca 782 tisíc) byla sice s úrovní **18 343 Kč** nejnižší (téměř 73 % průměrné mzdy v národním hospodářství), ale zaznamenala ve sledovaném období nejvyšší meziroční nominální nárůst o 3,3 % (reálně o 3,0 %). Naopak nejvyšší průměrná mzda **30 169 Kč** (cca 120 % průměru) byla vyplacena **v organizacích s 1 000 a více zaměstnanci**. Její meziroční nominální nárůst o 1,5 % byl o 1,0 p. b. nižší než průměr za celé národní hospodářství a byl ze všech velikostních kategorií nejnižší. **K posílení reálné průměrné mzdy došlo ve všech sledovaných velikostních kategoriích ekonomických subjektů.** Pokles počtu zaměstnanců byl zaznamenán v organizacích s 20 – 49 zaměstnanci, ve kterých se nejvíce snížila zaměstnanost (o 13,9 tis.), nejvyšší nárůst (o 14,8 tis.) byl zaznamenán v podnicích s 500 – 999 zaměstnanci – podrobněji viz tabulku č. 7 v příloze.

V krajském členění došlo k meziročnímu nominálnímu i reálnému růstu průměrné mzdy ve všech 14 krajích. Dlouhodobě **nejvyšší úroveň průměrné mzdy vykazuje hl. město Praha**, ve sledovaném období dosáhla její výše **32 910 Kč** – tj. téměř 131 % celorepublikového průměru. Nejvýznamnější relativní vzestup průměrné nominální mzdy vykázaly kraje Zlínský (o 3,3 %) a Vysočina (o 3,1 %); naopak nejnižší nárůst byl v hl. m. Praze (o 1,7 %) a krajích Ústeckém (o 1,9 %), Moravskoslezském (o 2,1 %) a Karlovarském (o 2,2 %), kde nedosáhl ani celorepublikového průměru – viz tabulku č. 8 v příloze. **Nejnižší absolutní úroveň průměrné mzdy 21 553 Kč byla zaznamenána v Karlovarském kraji.** Současně došlo k mírnému **nárůstu diference**, tj. zvýšení extrémních mzdových hladin (hl. m. Praha x Karlovarský kraj) o 93 Kč na 11 357 Kč. Hodnota variačního koeficientu v tomto členění však klesla z 11,8 % v 1. - 3. čtvrtletí 2013 na 11,5 % ve stejném období roku 2014.

1. 3 Sociální příjmy

Celkový objem sociálních příjmů (druhé nejvyšší složky peněžních příjmů domácností) **dosáhl** od počátku roku **do konce září 2014** částky **349,6 mld. Kč** a **převýšil skutečnost stejného období roku 2013 o 4,4 mld. Kč**, tj. o 1,3 % nominálně a o 1,0 % reálně. **Pokles** byl zaznamenán u **dávek pro osoby se zdravotním postižením a podpor v nezaměstnanosti**. **Příjmy občanů z ostatních druhů sociálních dávek se zvýšily** – viz tabulku č. 9 v příloze.

Dávky důchodového pojištění, na které bylo v 1. – 3. čtvrtletí 2014 bez dávek vyplácených do ciziny poskytnuto **272,3 mld. Kč**, tj. **o 1,7 mld. Kč** (o 0,6 %) **více** než ve srovnatelném období roku 2013, se podílely na celkové úrovni sociálních příjmů domácností 77,9 %.

Nárůst zaznamenaly **výdaje na starobní důchody**, které (bez dávek vyplácených do ciziny) **vzrostly** o 2,7 mld. Kč **na 220,8 mld. Kč**. Jejich podíl na celkovém objemu výdajů na dávky důchodového pojištění dosáhl 81,2 %. **Výdaje na invalidní důchody se snížily** o 0,6 mld. Kč **na 31,7 mld. Kč**. **Klesly rovněž výdaje na pozůstalostní důchody** o 0,3 mld. Kč **na 19,3 mld. Kč**.

Průměrná výše (samostatně vypláceného) **starobního důchodu se** v období leden – září 2014 meziročně **zvýšila** o 103 Kč (o 0,9 %) **na 11 058 Kč**, **v reálném vyjádření se zvýšila o 1,0 %** (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců, který činil 99,9 %).

V září 2014:

→ pobíralo důchod **2 857,2 tis. osob**, přičemž **jejich počet** se meziročně **zvýšil** o 10,5 tis. **Starobní důchod** (včetně poměrného) pobíralo **2 357,7 tis. osob** (o 20,6 tis. osob více než v září 2013), z toho **trvale krácený předčasný důchod 556,8 tis. osob** (o 21,1 tis. více). Počty příjemců ostatních druhů důchodů se meziročně snížily, a to invalidních o 6,5 tis., vdovských a vdoveckých o 2,7 tis. a sirotčích o 1,0 tis.,

- **průměrný** nominální **starobní důchod** (vyplácený samostatně) **dosáhl 11 081 Kč** a **převýšil** o 109 Kč (tj. **o 1,0 %**) skutečnost stejného měsíce roku 2013 (tabulka č. 10). U **žen** činil 10 059 Kč a představoval **82,0 % průměrného důchodu mužů** (12 265 Kč). Průměrná výše trvale kráceného předčasného důchodu byla oproti průměrnému starobnímu důchodu o 1 199 Kč nižší a dosáhla 9 882 Kč (o 85 Kč více než v září roku 2013), z toho u mužů 11 005 Kč a u žen 8 935 Kč,
- pobíralo samostatně vyplácený starobní důchod ve výši **do 10 999 Kč měsíčně 50,9 %** osob, ve výši **11 000 Kč – 13 999 Kč** měsíčně **39,0 %** osob, **více než 14 000 Kč** měsíčně mělo **10,1 %** důchodců.

Na **dávkách státní sociální podpory a pěstounské péče** bylo od ledna do září 2014 **vyplaceno 28,3 mld. Kč** a zůstaly tak s 8,1 procentním podílem na celkových sociálních příjmech obyvatel nadále druhou nejvýznamnější složkou sociálních příjmů domácností. V hodnoceném období bylo touto formou vyplaceno meziročně **o 0,3 mld. Kč více** finančních prostředků (**o 1,0 %**) než ve stejném období předchozího roku – viz tabulky č. 9 a 11 v příloze.

Výdaje na rozhodující dávku tohoto systému – rodičovský příspěvek (s podílem 61,3 % na celkovém objemu těchto dávek) **klesly o 5,7 %** (o 1,0 mld. Kč) na **17,3 mld. Kč**. Průměrný počet měsíčně poskytovaných rodičovských příspěvků se snížil o 4,9 %, tj. o 14,6 tis. na 281,7 tis.

Výrazný přírůstek byl zaznamenán u **příspěvku na bydlení** (23,4 % podíl na celkové výši výdajů na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče). V lednu až září 2014 na něj bylo vynaloženo **6,6 mld. Kč**, tj. **o 21,6 %** (o 1,2 mld. Kč) **více** při zvýšeném počtu v průměru měsíčně vyplácených dávek (o 15,3 %, tj. o 29,0 tis.) na 219,0 tis., jejichž průměrná výše vzrostla z 3 192 Kč na 3 371 Kč (o 5,6 %). Je to zejména důsledek úpravy stanovených normativních nákladů na bydlení pro propočet této dávky.

Formou **přídavku na dítě** (s podílem 8,7 % na celkovém objemu dávek státní sociální podpory a pěstounské péče) bylo vyplaceno **2,5 mld. Kč** (pokles o 3,6 %), počet dávek se ve sledovaném období snížil o 3,8 % na 455,5 tis.

Na **porodném**, které bylo od 1. 1. 2011 vypláceno jen na první dítě rodinám s příjmy do 2,4 násobku životního minima, bylo vyčerpáno **106,5 mil. Kč**, tj. **o 3,5 % méně** než ve stejném období předchozího roku.

Dávky pěstounské péče (6,2 % podíl na celkovém objemu dávek státní sociální podpory a pěstounské péče) jsou od ledna 2013 upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Bylo na ně poskytnuto **o 17,2 %** meziročně **více** (o 258,7 mil. Kč), tedy **1,8 mld. Kč**. V souvislosti s touto změnou právní úpravy došlo především ke zvýšení odměny pěstouna a nárůstu vyplacených dávek, jejichž průměrný měsíční počet vzrostl o 13,3 % (na 24,7 tis.) – viz tabulky č. 11 - 14 v příloze.

Podle územního členění připadla **nejvyšší částka** poskytnutá prostřednictvím systému státní sociální podpory **na 1 obyvatele** v kraji **Ústeckém a Moravskoslezském, nejnižší v Plzeňském kraji** – viz tabulku č. 15 v příloze.

V pořadí **třetí** objemově **největší položku** sociálních příjmů domácností tvořily **dávky nemocenského pojištění**. Touto formou bylo v 1. – 3. čtvrtletí 2014 poskytnuto **16,5 mld. Kč**, což bylo **o 7,9 %** (o 1,2 mld. Kč) **více** než ve srovnatelném období předchozího roku.

Rozhodující dávkou bylo **nemocenské**, jehož podíl na dávkách nemocenského pojištění činil 63,3 % a jehož **objem se zvýšil o 13,0 %** (o 1,2 mld. Kč) na **10,4 mld. Kč**.

Na peněžitou pomoc v mateřství bylo za leden až září 2014 vyplaceno **5,4 mld. Kč**, tedy **o 0,5 %** (o 29,4 mil. Kč) meziročně **více**. Její podíl na dávkách nemocenského pojištění činil 33,0 %.

Výdaje na **ošetřovné** se ve sledovaném období **snížily o 3,4 %** (o 21,7 mil. Kč na **0,6 mld. Kč**).

Na **vyrovnávacím příspěvku v těhotenství a mateřství**, (jehož výše nemá vliv na celkový vývoj dávek nemocenského pojištění) bylo vyplaceno **6,6 mil. Kč** (**zvýšení o 29,4 %**), viz tabulku č. 16 v příloze.

Další významnou složkou sociálních příjmů domácností je **příspěvek na péči**. V hodnoceném období bylo takto čerpáno **15,2 mld. Kč**, což bylo **o 4,6 %** (667,5 mil. Kč) meziročně **více**. Největší nárůst byl zaznamenán v hl. m. Praze (7,5 p. b.) a v Jihomoravském kraji (6,7 p. b.) – viz tabulku č. 17 v příloze. **Měsíčně** bylo v průměru vyplaceno **331,4 tis. dávek**, z toho v I. stupni závislosti 111,3 tis. (33,6 %), ve II. stupni 107,9 tis. (32,6 %), ve III. stupni 71,1 tis. (21,4 %) a ve IV. stupni 41,1 tis. dávek (12,4 %).

Prostředky vyplacené formou **podpory v nezaměstnanosti** se podílely na celkových sociálních příjmech 2,1 %. V lednu – září 2014 na ně bylo vyčerpáno **7,3 mld. Kč** při meziročním **poklesu o 2,6 % (o 0,2 mld. Kč)**. Počínaje lednem 2013 byla míra registrované nezaměstnanosti nahrazena ukazatelem podíl nezaměstnaných osob, který udává podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let k obyvatelstvu stejného věku. V uvedeném období vzrostl **průměrný podíl nezaměstnaných osob** ze 7,7 na **7,9 %**. Průměrný počet evidovaných nezaměstnaných se zvýšil o 10,0 tis. (o 1,8 %) na 573,8 tis., přičemž průměrný počet evidovaných nezaměstnaných **s nárokem na podporu** v nezaměstnanosti především v důsledku nárůstu dlouhodobé nezaměstnanosti klesl na **121,0 tis.** (o 0,3 tis., tj. o 0,2 %). Podíl žen pobírajících podporu v nezaměstnanosti na celkovém počtu uchazečů s podporou činil 49,7 % (o 2,1 p. b. více než v 1. – 3. čtvrtletí 2013). Na jedno volné místo připadalo 12,6 uchazečů (ve stejném období roku 2013 14,4 uchazečů).

Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti se meziročně ve sledovaném období **snížila o 5,5 %** (o 344 Kč) na **5 919 Kč**. Pokles průměrné výše podpory souvisel s nárůstem uchazečů o zaměstnání starších 55 let (s delší podpůrčí dobou, ale ve snížené procesní výměře), ale také s tím, že přibývá uchazečů o zaměstnání, kteří ukončili pracovní poměr sami, a v případě nároku na podporu v nezaměstnanosti jim je od začátku podpůrčí doby vyplácena ve snížené procentní výši. Průměrnou výši podpory snižují také uchazeči o zaměstnání – studenti. Rovněž přibývá osob, převážně žen, ucházejících se o zaměstnání po rodičovské dovolené, jejichž podpora je nízká.

Pokles průměrné výše podpory byl zaznamenán ve všech krajích ČR. Nejnižší průměrnou úroveň podpory vykázal kraj Zlínský (5 510 Kč), nejvyšší hl. m. Praha (7 335 Kč) – viz tabulku č. 18 v příloze.

Dávky pomoci v hmotné nouzi, které patří mezi složky s menším podílem na celkových sociálních příjmech domácností, ale jejichž podíl na celkových sociálních příjmech se zvyšuje (ve sledovaném období meziročně z 2,2 % na 2,4 %), byly čerpány ve **výši 8,5 mld. Kč**. V porovnání s množstvím prostředků poskytnutých touto formou v lednu – září 2013 se jednalo o jejich **překročení (o 10,0 %, tj. o 0,8 mld. Kč)**, které je způsobeno zejména navýšením počtu příjemců dávek v souvislosti s vysokým počtem uchazečů o zaměstnání bez nároku na podporu v nezaměstnanosti a nepříznivou ekonomickou situací domácností – viz tabulku č. 19 v příloze.

Výdaje na **příspěvek na živobytí** (jejichž podíl činil ve sledovaném období 70,3 % z úhrnného objemu prostředků na dávky pomoci v hmotné nouzi) vzrostly na **6,0 mld. Kč** a **převýšily** skutečnost předchozího roku **o 0,5 mld. Kč (o 8,2 %)**. Meziročně výrazně vzrostly ve všech krajích (v rozmezí od 1,4 % v Pardubickém kraji do 19,3 % v hl. m. Praze), viz tabulku č. 20 v příloze.

Na **doplatku na bydlení**, který představuje 28,4 % z úhrnu dávek pomoci v hmotné nouzi, bylo vyplaceno **2,4 mld. Kč**, tj. **o 0,4 mld. (o 19,7 %) více** než ve stejném období loňského roku. I u čerpání této dávky došlo ve všech krajích k překročení proti skutečnosti předchozího roku, a to v rozmezí od 11,0 % (Plzeňský kraj) do 32,0 % (Královéhradecký kraj), jak ukazuje tabulka č. 20 v příloze.

Výdaje na mimořádnou okamžitou pomoc se proti srovnatelnému období **snížily**. Bylo na nich vyplaceno **113,1 mil. Kč**, tj. **o 40,8 % (o 78,0 mil. Kč) méně**, především proto, že na rozdíl od roku 2013 nedošlo k žádné mimořádné události.

Dávky pro osoby se zdravotním postižením se podílely na celkových sociálních příjmech pouze 0,4 %. Bylo na nich vyplaceno **1,4 mld. Kč (o 0,4 % méně** než od ledna do září 2013). V 1. – 3. čtvrtletí 2014 bylo vyplaceno 4,8 tis. příspěvků na zvláštní pomůcku v celkové výši 599,8 mil. Kč. Příspěvků na mobilitu bylo čerpáno v průměru měsíčně 230,8 tis. a bylo na ně vyplaceno za leden až září 2014 celkem 829,1 mil. Kč.

2. Spotřebitelské ceny a životní náklady

Nárůst spotřebitelských cen a životních nákladů **byl** z pohledu domácností v lednu až září 2014 velice příznivý, neboť meziročně činil pouze **0,3 %** (ve stejném období roku 2013 inflace stoupla o 1,5 %) – viz tabulku č. 22.

Mezičtvrtletní **přírůstek** spotřebitelských **cen v jednotlivých čtvrtletích se postupně snižoval**, přičemž relativně nejvyšší (0,4 %) byl **v 1. čtvrtletí**, a to i přesto, že v lednu působil **pokles cen elektřiny** (o téměř 10 %), **zrušení regulačního poplatku za pobyt v nemocnici**, po určitém zklidnění na konci roku 2013 však **výkyvy cen** oběma směry **zaznamenaly v dalších čtvrtletích 2014 hlavně potraviny, doprava a v letních měsících rekreace.**

Domácnostem důchodců klesly za 9 měsíců roku 2014 **životní náklady** meziročně **o 0,1 %**, což se v porovnání s úhrnnou cenovou inflací stalo poprvé od vzniku samostatné ČR v roce 1993. **Způsobila to souhra příznivých tendencí ve vývoji nejvýznamnějších položek jejich spotřebního koše (vyšší pokles cen bydlení, energií a snižující se dopad cen výživy).** Tyto nižší náklady kompenzovaly vyšší dynamiku jejich vydání v jiných oblastech – zejména na finanční platby v rámci tzv. ostatního zboží a služeb.

Relativně nejvíce vzrostly **životní náklady domácností žijících v hl. m. Praze** (index **100,8 %**), kde větší konkurence prodejců sice brzdila razantnější zdražení komodit určených trhem (s výjimkou výživy, finančních služeb, odívání a obuvi to byly zejména alkoholické nápoje a veřejná doprava), **ceny bydlení však klesly mnohem mírněji**, a to zejména vlivem výrazně většího navýšení cen tepelné energie – blíže ke struktuře růstu životních nákladů vykazovaných typů domácností viz tabulku č. 23.

Průměrný meziroční **harmonizovaný růst** spotřebitelských **cen** (cenový index propočtený podle metodiky Eurostatu pro potřeby porovnání inflace v jednotlivých členských zemích) v **České republice** v lednu – září 2014 **činil 0,4 %**, což bylo **o 0,3 p. b. méně než** představoval **průměr** 28 členských zemí **EU**. ČR se tak vrátila k dříve obvyklé praxi nižších než průměrných cenových inflací v rámci evropského prostoru.

Výrazně nadprůměrný přírůstek spotřebitelských cen byl v rámci EU v 1. – 3. čtvrtletí 2014 zjištěn ve Velké Británii (1,6 %), cenovou deflaci vykázaly zejména Řecko (-1,2 %) a Bulharsko (-1,5 %).

3. Peněžní výdaje, úvěry a úspory domácností

Důvěra domácnosti ve vztahu k pozitivnímu vývoji ekonomiky se v jejich **konečné spotřebě**, tj. výdajích na trhu zboží a služeb, **projevila** prozatím **jen částečně** (zejména na úrovni konkrétních sociálních skupin domácností), což potvrdila i data ČSÚ vykázaná na makro i mikroúrovni (viz tabulky č. 1 a 2 v příloze).

Projevily se tyto **hlavní tendence**:

- **463,9 mld. Kč vynaložil sektor domácností na výdaje spojené s individuální spotřebou** (bylo to o 1,7 % více než o rok dříve); **domácnosti tak – po zohlednění cenové inflace – nakoupily zboží a služeb** reálně o cca 6,7 mld. Kč **více** než před rokem (viz tabulku č. 1),
- **výdaje jednoho člena domácnosti** souboru rodinných účtů **činily** měsíčně v průměru **10 223 Kč** (vč. nespotebních vydání), tj. nominálně stále **o 0,2 % méně** než v 1. čtvrtletí 2013; to spolu s mírnou cenovou inflací **vedlo znovu k poklesu reálných měsíčních vydání**,
- **poptávku** domácností po zboží a službách **charakterizoval** zejména **vývoj** tzv. „**spotřebních**“ **výdajů** (nepatří sem zejména „**nespotřební**“ výdaje na pořízení a rekonstrukci nemovitostí) s **90 % podílem na celkových vydáních domácností** (meziroční přírůstek 0,7 %); zbytnější „**nespotřební**“ **vydání** (nemovitosti) **opět významně klesla** (byla tak hlavním nositelem rozdílného trendu na makro a mikroúrovni),
- **měsíční dynamika čistých peněžních příjmů** průměrné domácnosti statistiky rodinných účtů (index 101,4 %) **předčila** nárůst peněžních výdajů o 1,6 p. b.,
- **podrobnější strukturu** úhrnných **spotřebních vydání** domácností **charakterizuje** tabulka č. 24 v příloze. U všech nebo u větší části domácností **došlo – částečně vlivem relativně příznivějšího cenového vývoje spolu s nižší aktuální poptávkou – k poklesu váhy** zbytnějších výdajů na **pošty a telekomunikace, bytové vybavení a dopravu**; strukturální podíl bydlení na spotřebních výdajích se o něco snížil u domácností celkem na 22,8 % a u domácností důchodců bez ekonomicky aktivních členů na 29,8 %.

Nadále **pokračoval trend mírného růstu zadlužení domácností**, kdy podle údajů ČNB činil **úhrnný objem půjček domácností** k 30. září 2014 celkem **1 214,9 mld. Kč**, což bylo **o 54,3 mld. Kč více než ke stejnému datu roku 2013**. Mezičtvrtletně vzrostly úvěry domácností o 16,3 mld. Kč, což je více než mezi

1. a 2. čtvrtletím roku 2014, kdy došlo k nárůstu o 12,7 mld. Kč (data za vklady a úvěry jsou uvedena v tabulce č. 25):

- **rozhodující část** meziročního **vzestupu objemu** bankovních peněžních **půjček představovaly úvěry spojené s bydlením**, jejichž **celkový objem 885,5 mld. Kč** byl o 49,6 mld. Kč vyšší než o rok dříve. Domácnosti stále využívají velmi nízkých úrokových sazeb hypotečních úvěrů zejména v kombinaci s relativně nízkými cenami na trhu realit,
- **objem ostatních úvěrů meziročně vzrostl jen velmi mírně**, celkem **o 4,7 mld. Kč** a od 31. 12. 2013 do konce září 2014 se jejich výše dokonce snížila o 1,1 mld. Kč. Celkový objem spotřebitelských úvěrů u obchodních bank vzrostl meziročně o 1,9 mld. Kč.

Domácnosti vytvořily za první tři čtvrtletí roku 2014 **nové úspory** a nadále **pokračoval** trend **orientace na likvidnější netermínované vklady** v podobě peněz na běžných nebo spořicíh účtech. Vzhledem ke stále nízkému úročení domácnosti jen omezeně využívaly méně likvidní dlouhodobé formy spoření:

- **celkový objem** bankovních **úspor domácností** činil ke konci září 2014 **1 874,5 mld. Kč** a podle dostupných údajů ČNB meziročně **vzrostl o 85,6 mld. Kč**. Od začátku roku do konce třetího čtvrtletí se vklady zvýšily o 62,3 mld. Kč, což bylo podstatně více než ve stejném období předchozího roku, kdy došlo k nárůstu jen o 18,6 mld. Kč,
- celkově **netermínované vklady** na konci září **meziročně vzrostly o 126,1 mld. Kč** a **termínované vklady poklesly o 40,5 mld. Kč**,
- domácnosti využívaly pro vklady převážně domácí měnu. Na konci třetího čtvrtletí roku 2014 činila podle ČNB **výše cizoměnových vkladů jen 66,8 mld. Kč**.